

za 10 nov 2018
20.00 Kamermuziekzaal

EMMA & MATHILDE WAUTERS

Stockhausen, Debussy
& Van Parys

— CONCERT —
— GEBOUW —
— BRUGGE —

Biografieën

Emma Wauters (BE) studeerde aan het Koninklijk Conservatorium van Antwerpen bij Sophie Hallynck. Ze vervolmaakte zich aan het Conservatoire National Supérieur de Musique de Lyon bij Fabrice Pierre en volgde er ook lessen bij Park Stickney en Sylvain Blassel. Daarnaast volgde ze masterclasses bij onder meer Isabelle Moretti, Elisabeth Fontan-Binoche, Sivan Magen, Letizia Belmondo en Jana Bouskova. Als jong talent behaalde Emma prijzen op de Nationale Rotarywedstrijd voor harp, de Belfiuswedstrijd, het Concours International Félix Godefroid en het Concours Martine Géliot. Ze werd eveneens geselecteerd om deel te nemen aan het Heidelberger Frühling Festival in 2012, waar ze onder meer met het Danel Kwartet het podium deelde. Als gedreven kamermusicus treedt Emma geregeld op in harpduo met haar zus Mathilde. Ze vormt ook het duo Aznèm met haar tweelingzus Astrid, celliste. In deze unieke combinatie volgden ze lessen bij onder anderen Sophie Hallynck, Wibert Aerts en Arne Deforce. Emma wordt dikwijls gevraagd door het Symfonieorkest Vlaanderen, het Symfonisch orkest van de Munt en het Orchestre Philharmonique de Liège. Ze speelt tweede harp bij Brussels Philharmonic en werkte ook al mee aan concerten van het Sinfonieorchester Aachen, het Landestheater Detmold, het Orchestre Symphonique de Saint-Etienne ... Emma was verbonden aan het Koninklijk Conservatorium van Antwerpen als assistente van Sophie Hallynck van 2014 tot 2017 en geeft momenteel les aan de Academie van Torhout en het Stedelijk Conservatorium van Brugge.

Mathilde Wauters (BE) kreeg haar eerste harplesjes op 5-jarige leeftijd van haar zus Emma. Later volgde ze les aan het Stedelijk Conservatorium van Brugge bij Eline Groslot en aan het Koninklijk Conservatorium van Antwerpen in de klas van Sophie Hallynck waar ze werd toegelaten als jong talent op 15-jarige leeftijd. Na het behalen van haar masterdiploma in 2017, perfectioneert ze zich nu aan het conservatorium van Parijs bij Isabelle Moretti. Mathilde was laureate van verschillende nationale en internationale wedstrijden, waaronder het internationale concours Félix Godefroid en de nationale wedstrijden Harpegio en Belfius Classics. In november 2013 behaalde Mathilde een eerste prijs met unanimiteit van de jury in het Concours International Martine Géliot te Parijs. Tijdens haar loopbaan heeft Mathilde verschillende masterclasses gevolgd bij gerenommeerde harpisten zoals Germaine Lorenzini, Letizia Belmondo, Jana Bouskova en Patrizia Tassini. Ze werd onder meer uitgenodigd door de Académie musicale de Villecroze in 2015 en het Schleswig-Holstein Festival Orchestra in 2018. Mathilde speelde concerten voor het Arte Amanti festival, Les concerts de l'orangerie in Seneffe en de Association Internationale des Harpistes.

bio

Uitvoerders & programma

19.15 Inleiding door Christine Dysers

Emma Wauters: harp & zang
Mathilde Wauters: harp & zang

Annelies Van Parys (1975)
Stanza (2007)

Claude Debussy (1862-1918)
6 épigraphes antiques (1914-15)

- Pour invoquer Pan, dieu du vent d'été
- Pour un tombeau sans nom
- Pour que la nuit soit propice
- Pour la danseuse aux crotales
- Pour l'égyptienne
- Pour remercier la pluie au matin

pauze

Karlheinz Stockhausen (1928-2007)
Freude – Hour 2 uit *No. 82: Klang* (2005)

Dit concert wordt opgenomen. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden, ook tussen de delen.

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

KAMERMUZIEK TALENT TELT

Hemelse harpen

In de late jaren 1960 verwierf de Duitse avant-gardecomponist Karlheinz Stockhausen (1928-2007) een ware cultstatus. Concerten waarop zijn werk stond geprogrammeerd, raakten vliegensvlug uitverkocht, en ook cd-opnames, steevast uitgegeven bij het prestigieuze platenlabel Deutsche Grammophon, verkochten als zoete broodjes. Stockhausens lezingen, die telkens het midden hielden tussen wetenschappelijk correct en visionair speculatief, trokken de aandacht van zowel academici, componisten als rocksterren. In 1967 plaatsten The Beatles zijn beeltenis zelfs op de platenhoes van hun legendarische album *Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band*. Vier jaar later verzorgde niemand minder dan het New York Philharmonic de première van een van zijn elektroakoestische werken, *Hymnen*, nadat de componist eerst had gemediteerd op het podium. Een reporter van The Times, die Stockhausen als 'een idool voor de jeugd' beschreef, rapporteerde: 'Terwijl de oudere generatie nog steeds prat gaat op hun Mozart, Beethoven en Tchaikovsky, zagen we lange haren, minirokjes en hotpants, bebaarde jongens in sweaters en jeansbroeken. Er hing zelfs een verdachte geur in de zaal – een beetje zoals zoete tabak.'

Ook vandaag de dag wordt Stockhausen niet geheel zonder reden 'de goeroe van de moderne muziek' genoemd. Als een van de grote visionairen van de 20e eeuw, was hij namelijk niet alleen een pionier wat betreft de ontwikkeling van de elektronische muziek. Stockhausen voerde ook grondige vernieuwingen door op vlak van haar compositorische en ruimtelijke mogelijkheden. Zijn hele leven stond dan ook expliciet in het teken van het aftoetsen en verbreden van concepten zoals 'klank' en 'muziek'.

Zo ook zijn laatste werk, *Klang*, een grootschalig magnum waaraan Stockhausen van 2004 tot en met zijn dood in 2007 werkte. *Klang* was oorspronkelijk bedoeld als een cyclus van vierentwintig composities voor verschillende bezettingen, elk verwijzend naar een uur van de dag. Het project werd echter nooit volledig gerealiseerd – Stockhausen stierf namelijk onverwachts, de ochtend nadat hij het eenentwintigste 'uur' had vervolledigd. In de valavond van zijn leven neigde de componist bovendien sterker dan ooit naar spiritualiteit en mystiek. *Klang* is dan ook doordrongen van de spirituele en oudchristelijke referenties.

'Ook vandaag de dag wordt Stockhausen niet geheel zonder reden 'de goeroe van de moderne muziek' genoemd.'

Behalve verschillende solowerken, trio's en septetten, omvat de cyclus ook een adembenemend duet: het tweede 'uur', *Freude* (2005), voor twee harpen. *Freude* is een werk van eenvoudige schoonheid: simpel en puur. Volgens de mythe werd Stockhausen tijdens het componeren vervuld met een 'fundamenteel gevoel van vreugde', en dat is dan ook duidelijk hoorbaar in de muziek. De partituur communiceert namelijk een bijna kinderlijke vreugde in de mogelijkheden van klank.

Dankzij een veelheid aan alternatieve speelmethodes, die in de partituur bijna naïef beschreven worden als 'pakken, plukken, strijken, slaan, knijpen, en kloppen', verkent Stockhausen hier de klankmogelijkheden van het instrument. Stockhausen drijft de muzikanten hier niet alleen tot het uiterste van hun technische kunnen, maar laat ze bovendien ook zingen. De vierentwintig delen van de Latijnse Pinkster-hymne *Veni Creator Spiritus* vormen op die manier de basisstructuur van *Freude*.

Terwijl de zetting van de hymne bij momenten doet denken aan Gregoriaans gezang, maakt het speelse harpspel duidelijk verwijzing naar de middeleeuwse troubadourtraditie. Hoewel het werk doordrongen is van een tomeloze speelsheid en een sprookjesachtige verwondering, toont Stockhausen zich hier soberder en meditatiever dan ooit tevoren. Zo wordt *Freude* een mystiek gebed in vierentwintig delen, als een soort muzikale rozenkrans. De twee harpen versmelten hier tot één instrument; de twee zingende muzikanten tot één engelachtig wezen met twee hoofden en een stem.

Een gelijkaardige hang naar klankervaring is ook terug te vinden in de *6 épigraphes antiques* (1914) van de Franse impressionist Claude Debussy (1862-1918). De zes miniaturen verbeelden elk een mythisch wezen uit de klassieke oudheid. Net zoals de andere werken van deze componist, staan ook hier evocatieve melodielijnen, dromerige harmonieën en lichtvoetige ritmes centraal. Met het legendarische citaat 'muziek is gemaakt van kleuren en afgepaste ritmes', beschreef de Fransman ooit in één zin zijn volledige oeuvre. Buiten de fijnzinnige

- ***Klang* is het laatste en meest mystieke werk van nieuwe-muziekpionier Karlheinz Stockhausen.**
- **Het tweede deel of uur, *Freude*, is een duet voor twee harpen en een lofzang aan de vreugde.**
- **Ook in de overige werken op het programma ligt de nadruk op klankervaring.**

sensualiteit aan klankkleuren, doet niets nog vermoeden dat de *6 épigraphes antiques* oorspronkelijk werden geschreven als begeleidingsmuziek bij de lesbisch-erotische gedichten *Chansons de Bilitis* van de Franse schrijver Pierre Louÿs (1870-1925).

In het werk van de Belgische Annelies Van Parys (*1975) staat niet zozeer de klank op zich centraal, maar eerder de rijkdom aan ervaringen die die klank kan teweegbrengen. Anders dan het werk *an sich*, komt hier met andere woorden de sonore gewaarwording op de eerste plaats te staan. Zo ook in *Stanza* (2007), waarin Van Parys de akoestische mogelijkheden van de harp verkent. Net zoals bij Debussy gaat het hier om een gedicht zonder woorden, waarbij de veelzijdigheid van het instrument tot metafoor voor de dichterlijke nuance wordt verheven.

— Christine Dysers

Karlheinz Stockhausen (1928-2007)

Freude

Veni, Creator Spiritus,
mentes tuorum visita,
imple superna gratia
quae tu creasti pectora.

Qui diceris Paraclitus
donum Dei altissimi,
fons vivus, ignis, caritas,
et spiritalis unctio.

Tu, septiformis munere [joy]
[ja] Dextrae dei Tu digitus
tu rite promissum Patris,
sermone ditans guttura.

Accende lumen sensibus,
infunde amorem cordibus,
infirmi nostri corporis
virtute firmans perpeti.

Hostem repellas longius,
pacemque dones protinus:
ductore sic te praevio
vitemus omne noxium.

Per te sciamus da Patrem,
noscamus atque Filium;
te utriusque Spiritum
credamus omni tempore.

Kom Schepper, Geest, daal tot ons neer
houd Gij bij ons uw intocht, Heer;
vervul het hart dat U verbeidt,
met hemelse barmhartigheid.

Gij zijt de gave Gods, Gij zijt
de grote Trooster in de tijd,
de bron waaruit het leven springt,
het liefdesvuur dat ons doordringt.

Gij schenkt uw gaven zevenvoud,
O hand die God ten zegen houdt,
O taal waarin wij God verstaan,
wij heffen onze lofzang aan.

Verlicht ons duistere verstand,
geef dat ons hart van liefde brandt,
en dat ons zwakke lichaam leeft
vanuit de kracht die Gij het geeft.

Verlos ons als de vijand woedt,
geef ons de vrede weer voorgoed,
Leid Gij ons voort, opdat geen kwaad,
geen ongeval ons leven schaadt.

Doe ons de Vader en de Zoon
aanschouwen in de hoge troon,
O Geest van beiden uitgegaan,
wij bidden U gelovig aan.

— Vertaling: J.W. Schulte Nordholt

De casus Stockhausen- Goeyvaerts

Omstreeks 1920 ontwierp Arnold Schönberg een nieuw compositiesysteem, dodecafonie genoemd, waarin de twaalf tonen van een chromatische toonladder in een reeks worden geordend. Het lag voor de hand dat men later ook de andere muzikale parameters zoals ritme, dynamiek en klankkleur in reeksen zou gaan rangschikken. Wanneer de muzikale bouwstenen uitsluitend bestaan uit in reeksen gerangschikte muzikale parameters dan spreken we van seriële muziek.

De vraag naar wie nu de allereerste volledig seriële compositie schreef, vormt al jarenlang een twistpunt tussen musicologen. In sommige – zelfs gespecialiseerde – naslagwerken wordt Karlheinz Stockhausen vermeld als pionier van de seriële muziek, in andere dan weer de in Antwerpen geboren Karel Goeyvaerts. Jean-Noël Von Der Weid vermeldt in zijn *La Musique du XXe Siècle* dat Goeyvaerts' *Sonate voor twee piano's* (1950-51) kan beschouwd worden als een van de allereerste werken die de benaming 'seriële muziek' verdienen. Feit is dat Stockhausens eerste compositie *Kreuzspiel* voor hobo, basklarinet, piano en slagwerk waarin hij seriële technieken toepast (op toonhoogte, duur en dynamiek maar nog niet op klankkleur) dateert van december 1951. Dus nadat hij in de zomer van 1951 in Darmstadt tijdens de later beroemd geworden Darmstädter Ferienkurse voor nieuwe muziek voor het eerst Goeyvaerts ontmoette en er diens sonate voor twee piano's hoorde. Tijdens de compositie cursus van Theodor Adorno werd het werk grondig geanalyseerd en het volledig seriële middendeel werd er zelfs uitgevoerd door beide jonge wolven, Stockhausen en Goeyvaerts.

In januari 1952 vertrekt Stockhausen naar Parijs om er bij Olivier Messiaen te studeren. Ook Goeyvaerts had tussen 1947 en 1950 bij Messiaen (en eveneens bij Darius Milhaud en Maurice Martenot) gestudeerd. Op aanraden van Goeyvaerts – met wie hij ondertussen bevriend was geraakt en correspondeerde (de brieven van Stockhausen aan Goeyvaerts zijn bewaard gebleven, deze van Goeyvaerts aan Stockhausen zijn helaas verloren gegaan) – volgde Stockhausen ook de cursussen aan de Studio de musique concrète van de Franse Radio. Goeyvaerts was een van de eerste componisten die – samen met de Waalse componist Henri Pousseur en Stockhausen – uitgenodigd werden om te werken in de in 1951 opgerichte studio voor elektronische muziek van Radio Keulen (de later beroemd geworden studio van de WDR, West-Deutscher Rundfunk). Zowel Stockhausen als Goeyvaerts realiseerden er de eerste zuiver elektronische composities uit de geschiedenis. Beide pioniers werden rivalen, hun antagonistische karakters botsten en ontgoocheld – ook in de beperkte mogelijkheden van de zuiver elektronische muziek – gaf Goeyvaerts er in 1958 de brui aan en werd vertaler bij het toenmalige Sabena. Hij bleef wel componeren voor traditionele instrumenten en in 1970 verliet hij Sabena om te werken in het Gentse IPEM (Instituut voor psycho-akoestiek en elektronische muziek) en werd hij de eerste programmator voor hedendaagse muziek van de BRT. Sommigen (zoals Reinhard Oehlschlägel) vragen zich terecht af waarom zovelen interesse betonen in de muziek van Stockhausen die een internationale carrière was (en is) beschoren en zo weinigen in de muziek van Goeyvaerts, de pionier van de seriële muziek die muziek ooit als volgt definieerde: 'Muziek is de objectivering in een klankstructuur van een geestelijk gegeven'.

— Johan Huys

In de kijker

DONDERDAG

22 NOV 2018

20.00 Concertzaal

© Hans van der Woerd

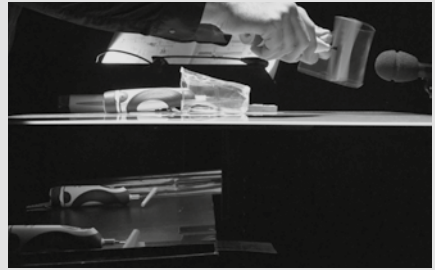
Rotterdams Philharmonisch Orkest Schumann & Schubert

De laatste decennia groeide het Rotterdams Philharmonisch Orkest uit tot een speler van wereldformaat. Onder leiding van hun nieuwe chef-dirigent Lahav Shani brengen de Rotterdammers Schuberts *Negende symfonie*, een apotheose van de melodie. De jonge Schumann was erdoor betoverd! Diens *Celloconcerto* verraadt een al even geniaal melodisch als Schubert.

DONDERDAG

29 NOV 2018

20.00 Concertzaal

© Stefan Prins

CLUB Surround **Nadar Ensemble** Rauschen

Gemotoriseerde muziek in een spannend installatieconcert: een gemotoriseerde cello, motors die in dialoog gaan met vier muzikanten en een ruisend concert met elektrische tandenborstels in de hoofdrol. Het publiek mag, net als in een museum, vrij rondwandelen, doorheen de muziek en langs de muzikanten.

Laat weten wat je van het concert vond op

 ConcertgebouwBrugge
 @concertgebouwbr

info & tickets +32 70 22 12 12 — In&Uit: 't Zand 34, Brugge

concertgebouw.be

